

ÚSTAVNÍ SOUD	
Joštova 8, 660 83 Brno	
Došlo dne:	12-04-2022 1
krát Přílohy: _____	
Vyřizuje: _____	

Ústavní soud
Joštova 8
660 83 Brno 2

Nepředchází

Navrhovatel: Okresní soud v Ústí nad Labem
Kramoly 641/37, 401 24 Ústí nad Labem
senát 36 Nc
JUDr. Lucie Blažejová, LL.M., předsedkyně senátu

Účastníci řízení: Parlament České republiky

- 1) Poslanecká sněmovna
sídlem Sněmovní 4, 118 26 Praha 1
- 2) Senát
sídlem Valdštejnské nám. 4, 118 01 Praha 1

Návrh podle čl. 95 odst. 2 Ústavy České republiky na zrušení ust. § 454 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

z důvodu jeho rozporu s ústavním pořádkem

s žádostí o přednostní projednání

Číslo jednací navrhovatele: 36 Nc 1701/2022-21, 13 Co 80/2022-42

.....
ÚSTRUM
 provedené ke dni : 12-04-2022

 Zpracovala :

I. Napadené ustanovení zákona

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále také jen jako „z. ř. s.“).

Dle ust. § 454 odst. 1 tohoto zákona ve znění účinném od 1. 1. 2022 platí: „**Předběžné opatření, jímž má být nařízeno umístění dítěte mimo péči rodičů nebo péči osoby dítěti příbuzné nebo blízké, může soud nařídit jen na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí.**“

II. Aktivní legitimace navrhovatele a skutkový popis věci

Navrhovatel vede pod sp. zn. 36 Nc 1701/2022 věc, jejímž předmětem je osvojovací proces nezletilého dítěte, tedy jednotlivá na sebe navazující řízení vedoucí k osvojení nezletilého dítěte (nezl. E. A.).

Ohledně nezletilého dítěte vede navrhovatel rovněž související spis sp. zn. 0 P 247/2021. Ve věci sp. zn. 0 P 247/2021 rozsudkem navrhovatele č. j. 0 P 247/2021- ze dne 9. 2. 2022 byla nezletilá svěřena do pěstounské péče na přechodnou dobu.

Dne 2. 3. 2022 podali potenciální osvojitelé (K. B. a D. B.) návrh na nařízení předběžného opatření, kterým se domáhali, aby soud předběžným opatřením dle ust. § 74 odst. 1 o. s. ř., resp. 102 odst. 1 o. s. ř. nezletilou předal do jejich péče s odůvodněním, že byli Krajským úřadem Pardubického kraje zařazeni do evidence žadatelů vhodných stát se osvojiteli a následně byli vytipováni k osvojení nezletilé.

Navrhovatel o předběžném opatření rozhodl usnesením č. j. 36 Nc 1701/2022-21 ze dne 8. 3. 2022 tak, že předběžné opatření zamítl.

Včas podaným odvoláním rozhodnutí navrhovatele napadlo Statutární město Ústí nad Labem – OSPOD (opatrovník nezletilé) a následně usnesením č. j. 13 Co 80/2022-42 ze dne 30. 3. 2022 rozhodl Krajský soud v Ústí nad Labem coby soud odvolací tak, že rozhodnutí navrhovatele změnil a nařídil předběžné opatření, kterým nezletilou předal do osobní péče potenciálních osvojitelů.

III. Důvody, které vedou navrhovatele k závěru o rozporu napadeného ustanovení s ústavním pořádkem

Navrhovatele k zamítnutí předmětného předběžného opatření vedly následující důvody:

- 1) Předmětem návrhu na vydání předběžného opatření bylo umístění nezletilého dítěte „mimo rodinu“ (tj. mimo péči rodičů, příbuzných či osob blízkých). Navrhovatel s ohledem na ust. § 454 odst. 1 z. ř. s. však dospěl k závěru, že jediným subjektem, který je aktivně věcně legitimován k podání návrhu na nařízení předběžného opatření tohoto obsahu je orgán sociálně-právní ochrany dětí. Navrhovatel rovněž dospěl k závěru, že ust. § 452 - 465 z. ř. s. omezující aktivní věcnou legitimaci k podání předběžného opatření, jímž má být nařízeno umístění dítěte mimo péči rodičů nebo péči osoby dítěti příbuzné nebo blízké, nemůže být obcházeno přes obecná ustanovení o předběžném opatření dle § 74, resp. § 102 o. s. ř., když zákon o zvláštních řízeních soudních je v tomto směru vůči občanskému soudnímu řádu *lex specialis*.
- 2) Rovněž důvodová zpráva k novele zákonem č. 363/2021 Sb. (kterým bylo ust. § 454 z. ř. s. novelizováno do aktuálního znění) uvádí: „*Navrhovaná úprava se přiklání k řešení, podle něhož by mělo být možné umístit dítě mimo péči rodičů nebo péči osoby dítěti příbuzné nebo blízké pouze na návrh orgánu sociálně-právní ochrany a za podmínek podle ustanovení § 452 a násl. zákona o zvláštních řízeních soudních. Důvodem je skutečnost, že toto opatření představuje krajní a zcela zásadní zásah do práv dítěte a jeho rodičů. Tento zásah představuje jeho úplné vytržení z přirozeného prostředí. K tomuto opatření by tedy mělo být přístupováno pouze v mimořádných situacích ohrožení dítěte, kdy nelze péči o něj zajistit v jeho*

Shodu s prvopisem potvrzuje Hana Holubová.

rodině. Mimořádnost takového zásahu se promítá především v omezené aktivní legitimaci k podání příslušného návrhu, kterou by měl mít pouze orgán sociálně-právní ochrany. ... Na návrh jiné osoby nebo i bez návrhu by mělo být podle obecné úpravy možné pouze upravit péči k dítěti mezi jeho rodiči, případně rozhodnout o odevzdání dítěte do péče osob dítěti příbuzných nebo blízkých.“

- 3) S touto tezí zákonodárce dle názoru navrhovatele koresponduje i to, že od 1. 1. 2022 bylo novelizováno rovněž ust. § 452 z. ř. s. a nově se mají „přísnější“ pravidla na předběžná opatření dle ust. § 452 a násl. z. ř. s. vztahovat i na předběžná opatření dle občanského soudního řádu, jimiž má být účastníkovi uloženo, aby odevzdal dítě do péče druhého z rodičů nebo do péče osoby dítěti příbuzné nebo blízké. Dle navrhovatele by tak bylo proti smyslu zákona, aby výklad byl takový, že na předběžná opatření umíst'ující nezletilé děti „mimo okruh rodiny a osob blízkých“ by se de facto nevztahovala pravidla žádná, tedy že by měla režim značně „volnější“.
- 4) Podle ust. § 12 odst. 1 z. ř. s. lze-li zahájit řízení i bez návrhu, lze nařídit bez návrhu i předběžné opatření; to neplatí v řízení o pozůstalosti. Osvojovací řízení lze však zahájit pouze na návrh (ust. § 429 odst. 1 z. ř. s.). Navrhovatel tak má za to, že nemůže předběžné opatření, kterým by nezletilé dítě svěřil do péče potenciálních osvojitelů, kteří nepatří mezi okruh rodičů, příbuzných či osob blízkých, nařídit sám z moci úřední.
- 5) S ohledem na uvedené navrhovatel dospěl k závěru, že soud nemůže podle ust. § 102 o. s. ř. nařídit předběžné opatření, jehož předmětem by bylo umístění nezletilého dítěte mimo péči rodičů nebo péči osoby dítěti příbuzné nebo blízké, a posuzoval-li by soud návrh podle obsahu tak, že se jedná o návrh na vydání předběžného opatření podle ust. § 452 z. ř. s. (nikoliv ust. § 102 o. s. ř.), pak by potenciální osvojitelé neměli aktivní věcnou legitimaci k podání návrhu na nařízení takového předběžného opatření.

Statutární město Ústí nad Labem – OSPOD (opatrovník nezletilých) ve svém odvolání argumentovalo zejména tím, že rozhodnutím navrhovatele došlo k narušení adaptačního procesu, postup navrhovatele je kontraproduktivní, a naopak předání nezletilého do trvalé rodiny budoucích (resp. potenciálních) osvojitelů je žádoucí a v zájmu nezletilého. Svou argumentaci opatrovník nezletilých opřel rovněž o čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte, která je na základě Sdělení č. 104/1991 Sb. federálního ministerstva zahraničních věcí součástí ústavního pořádku České republiky. ***Dle čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte platí: Zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány.***

Krajský soud v Ústí nad Labem se coby odvolací soud s argumentací Statutárního města Ústí nad Labem – OSPOD ztotožnil a dospěl k závěru, že nevyhověním předběžnému opatření umíst'ujícímu nezletilé dítě to péče potenciálních osvojitelů dochází jednoznačně k narušení zájmu nezletilého dítěte, když navíc péče potenciálních osvojitelů je pro budoucnost nezletilého dítěte zcela zásadní a v rozhodované věci ji nelze nastolit jinak než skrze předběžné opatření dle ust. § 76 o. s. ř., resp. § 102 o. s. ř.

Navrhovatel má za to, že lze obecně souhlasit s názorem zákonodárce, že předběžné opatření umíst'ující nezletilé dítě mimo péči rodičů, příbuzných či osob blízkých představuje krajní a zcela zásadní zásah do práv dítěte a jeho rodičů a obecně lze i souhlasit s tím, aby v takových případech byla aktivní legitimaci k podání příslušného návrhu omezena. Navrhovatel však má zároveň za to, že lze souhlasit s argumentací opatrovníka nezletilých i odvolacího soudu, že plynulá adaptace a souvislý a nerušený průběh osvojovacího procesu je obecně v nejlepším zájmu nezletilých dětí. Nadto v případech, jako je popsána věc pod sp. zn. 36 Nc 1701/2022 již umístěním nezletilého dítěte mimo péči rodičů, příbuzných či osob blízkých na základě předběžného opatření zpravidla nedochází k vytržení nezletilého dítěte z jeho prostředí (nezletilé dítě bylo povětšinou ze svého prostředí vytrženo již před tímto rozhodnutím, nejčastěji v důsledku socio-ekonomické, zdravotní či jiné

Shodu s prvopisem potvrzuje Hana Holubová.

závažné situace v rodině). Ze shora popsaných důvodů má však navrhovatel za to, že aktuálně účinná právní úprava neumožňuje v případech, jako je věc projednávaná navrhovatelem pod sp. zn. 36 Nc 1701/2022, vyhovět předběžnému opatření potenciálních osvojitelů v režimu občanského soudního řádu, tj. podle ust. § 76 o. s. ř., resp. § 102 o. s. ř. Zároveň má navrhovatel za to, že není ani na místě, aby v takovýchto případech podával návrhy na umístění nezletilých pouze příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí, neboť v takovýchto případech je zcela na potenciálních osvojitelích, aby byli aktivní a osvojovací proces tak zahájili, resp. v něm řádně pokračovali. Navrhovatel tak má s ohledem na vše shora uvedené, že **ust. § 454 odst. 1 z. ř. s. je v rozporu s čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte a čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, dle kterého má každý právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života.**

IV. Závěrečný návrh

Okresní soud v Ústí nad Labem navrhuje, aby Ústavní soud pro rozpor s ústavním pořádkem zrušil ust. § 454 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, který zní: „Předběžné opatření, jímž má být nařízeno umístění dítěte mimo péči rodičů nebo péči osoby dítěti příbuzné nebo blízké, může soud nařídit jen na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí.“

V. Žádost o přednostní projednání

Navrhovatel si současně dovoluje Ústavní soud požádat o přednostní projednání tohoto návrhu. V projednávané věci sice bylo již rozhodnuto odvolacím soudem, uvedené je však způsobeno tím, že řízení o předběžných opatřeních jsou již ze své povahy velmi rychlá, obecné soudy jsou při rozhodování vázány zákonnými lhůtami a přerušení řízení není v těchto případech v podstatě možné ani účelné. Jedná se nicméně o velice aktuální problematiku se zcela zásadním významem pro účastníky řízení, jimiž jsou vždy nezletilé děti, přičemž řešení podobných situací skrze předběžná opatření není neobvyklé (když tato praxe vycházela z právní úpravy před novelou účinnou od 1. 1. 2022, jak je uvedeno výše) a rozhodnutí tak má význam i pro všechna ostatní řízení v obdobných věcech.

Ústí nad Labem 11. dubna 2022

JUDr. Lucie Blažejová, LL.M. v. r.
předsedkyně senátu 36 Nc

Shodu s prvopisem potvrzuje Hana Holubová.